

O lepoti.

(Spisal *dr. Fr. L.*)

3. Svetloba.

Podlaga in poglavitni vir lepote v prirodi je svetloba. Tudi sluh dobiva mnogo lepega v prirodi, a neprimerno mnogo več se odpira in ponuja vidu. Svetloba je kraljestvo bitij, gibanja, delovanja, življenja, lepote in krasote — tako se zdi — brez konca in kraja. O najbolj oddaljenih svetovih nam poroča svetloba. Brez svetlobe bi bil svet, kakor da bi ga ne bilo.

Svetloba je ob enem ona čudovita stvar, ki daje predmetom jednoto in razliko: jednoto, ker jih družijo, da so več ali manj podobni in skupni, da jih zaznavamo z jednim čutilom; razliko pa, ker nam zadostna svetloba kaže predmete različne, ki bi se nam sicer zdeli (v temi ali v mraku) jednaki. Tako je svetloba zares prirodna podlaga lepote, in ko govorimo o lepoti v prirodi, razkazati jo moramo najprej.

Da svetloba res družijo predmete, spoznamo kmalu. Mislimo si, da bi poleg vidnih predmetov bili tudi taki, ki bi jih samo slišali, in taki, ki bi jih samo tipali: tedaj bi nam bil svet kakor raztrgan, in ne bi imeli ničesar, s čimer bi predmete te in one vrste med seboj primerjali ali devali v jednoto. O tem, kar bi samo slišali, ne bi mogli reči,

da je veliko, ali majhno, skupno, ali razkosano . . . Spomnimo se, da so v močni svetlobi vsi predmeti bolj svetli, v manjši pa vsi manj: to daje celi vrsti onih predmetov neko podobnost, zato pa tudi skupnost ali jednoto. Tudi vemo, da v svetlobi ni ostrih prehodov, ni popolne teme poleg močne svetlobe, kar zopet družijo predmete v jednoto.

A v svetlobi sami imamo obilno razliko, ki dajejo vesoljstvu veliko mnogovrstnost, zato pa tudi lepote, na kar se moramo vsaj površno ozreti.

Svetloba pojema in raste po brezštevilnih stopinjah: sedaj je manjša, potem je večja; tu je slabejša, tam je krepkejša: kdo bi določil, koliko stopinj je od popolne temote v zaprtem prostoru, kamor ne pride noben žarek, do neznosne solnčne svetlobe! Iz znanstva vemo, da tu ni v istini nikakih stopinj, ker svetloba je gibanje, in gibanje raste stalno ali neprestano; a znano je tudi, da je oko občutno le po nekakih stopinjah, to se pravi, svetloba mora ali rasti ali pojemati za neko mero, da zaznamo razloček. Možna je seveda še močnejša svetloba kakor je solnčna, in v mislih ne moremo določiti nobene meje, katere ne bi mogla presegati svetloba. A v estetiki se nam ni ozirati na tako možno, temveč samo na istinito svet-